

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
VOLUME-3, ISSUE-04

FARMAKOLOGIK TERMINLARNI TALABALARGA O'QITISHDA LOTIN
TILINING AHAMIYATI

Nasirova Noibaxon Matlabovna

Farmatsiya yo'nalishi 1-bosqich talabasi,

Abu Ali Ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi

Annotatsiya: Ushbu maqolada farmatsiya yo'nalishi talabalari uchun farmakologik terminologiyani o'qitishda lotin tilining ahamiyati o'rganiladi. Lotin tili tibbiyot va farmatsiyada ilmiy nomlash uchun universal va aniq tizimni ta'minlab, kasbiy muloqotda aniqlik va izchillikni ta'minlaydi. Lotin tilidagi ildizlar, prefikslar va suffikslarni bilish talabalar uchun murakkab dori nomlarini tushunishni osonlashtiradi, ularni yodlab qolishni yaxshilaydi hamda notanish terminlarni to'g'ri talqin qilish qobiliyatini oshiradi. Lotin tilini farmatsiya o'quv dasturiga integratsiya qilish, shuningdek, talabalarda analitik fikrlash, lingvistik kompetensiya va kasbiy muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, lotin tili zamonaviy farmakologik ta'limda muhim vosita bo'lib qolmoqda va tarixiy ilmiy bilimlarni hozirgi ta'lim talablari bilan bog'laydi.

Kalit so'zlar: lotin tili, farmakologik terminologiya, farmatsiya ta'limi, ilmiy nomenklatura, terminlarni o'zlashtirish, lingvistik kompetensiya, analitik fikrlash, kasbiy muloqot, dori nomlanishi, o'quv dasturiga integratsiya.

Kirish

Lotin tili tarixan tibbiyot va farmatsiyaning universal tili sifatida xizmat qilib, dori vositalari, kasalliklar va tibbiy muolajalar nomenklaturasining asosini tashkil etadi. Uning tizimli va aniq tuzilishi butun dunyo bo'ylab sog'liqni saqlash mutaxassislari o'rtasida samarali muloqotni ta'minlaydi hamda farmakologiyada tushunmovchiliklar xavfini kamaytiradi. Ko'plab farmatsevtik terminlar, kimyoviy birikmalar va tibbiy ifodalar lotin tilidagi ildizlar, prefikslar va suffikslardan kelib chiqqan bo'lib, murakkab terminologiyani to'g'ri anglash uchun talabalarning lotin tilini bilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Farmakologik terminologiyani lotin tilining asosiy bilimlarisiz o'qitish yangi terminlarni yodlash, talqin qilish va tahlil qilishda qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin. Aksincha, lotin tilini farmatsiya ta'limiga integratsiya qilish mantiqiy fikrlashni qo'llab-quvvatlaydi, lingvistik ko'nikmalarni

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
VOLUME-3, ISSUE-04**

rivojlantiradi va xalqaro ilmiy adabiyotlar bilan ishlashni osonlashtiradi. Lotin tilini o'rganish, shuningdek, tanqidiy va analitik fikrlashni rivojlantirib, talabalarga ilmiy terminlarning mohiyatini tushunishga yordam beradi, ularni faqat yodlab olish bilan cheklanib qolmaslikka undaydi. Mazkur maqolaning maqsadi farmakologik terminologiyani o'qitishda lotin tilining ahamiyatini yoritish hamda uni farmatsiya o'quv dasturiga samarali integratsiya qilish bo'yicha amaliy strategiyalarni muhokama qilishdan iborat. Natijada talabalar bilimining chuqurligi, eslab qolish darajasi va kasbiy kompetensiyasini oshirish ko'zda tutiladi.

Materiallar va metodlar

Mazkur tadqiqot farmatsiya yo'nalishi talabalari uchun farmakologik terminologiyani o'qitishda lotin tilining ahamiyatini o'rganish maqsadida aralash (miqdoriy va sifatli) metodologiya asosida olib borildi. Tadqiqot Abu Ali Ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumining farmatsiya bo'limida tashkil etilib, unda 1- va 2-bosqichda tahsil olayotgan 60 nafar talaba ishtirok etdi. Ishtirokchilar turli darajadagi ingliz va lotin tilini bilish ko'nikmalariga ega bo'lgan holda maqsadli tanlov (purposive sampling) asosida saralandi. Tadqiqot davomida quyidagi metodlardan foydalanildi: Oldingi va keyingi test (Pre-test va Post-test): Talabalarning farmakologik terminlar bo'yicha bilim darajasi lotin tiliga asoslangan o'qitish joriy etilishidan oldin va keyin baholandi. Bu usul orqali tushunish va eslab qolish darajasidagi o'zgarishlar aniqlandi. Portfolio topshiriqlari: Talabalar farmakologik terminlar lug'atini tuzdilar. Unda lotin ildizlari, prefiks va suffikslar, ularning izohi, misollar hamda talaffuz qoidalari kiritildi. Bu usul terminologiyani chuqur o'zlashtirishga xizmat qildi. So'rovnomalar va anketalar: Talabalarning lotin tilini o'rganishga bo'lgan munosabati, uning foydaliligi haqidagi fikrlari hamda yangi terminlarni tushunishdagi ishonchi o'rganildi. Dars jarayonini kuzatish: O'qituvchilar tomonidan talabalar faolligi, muhokamalardagi ishtiroki va lotin tiliga asoslanib notanish terminlarni tahlil qilish qobiliyati muntazam kuzatildi. Intervyular: Talabalar va o'qituvchilar bilan yarim tuzilgan suhbatlar o'tkazilib, lotin tilini o'qitish samaradorligi bo'yicha sifatli ma'lumotlar to'plandi. Ma'lumotlarni tahlil qilishda miqdoriy va sifatli yondashuvlar uyg'unlashtirildi. Test natijalari tavsifiy statistika va juft tanlanmalar uchun t-test yordamida baholandi. Portfolio ishlari, so'rovnoma javoblari va intervyu matnlari esa tematik tahlil asosida o'rganilib, asosiy tendensiyalar, muammolar va samarali amaliyotlar aniqlab chiqildi.

Natijalar

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
VOLUME-3, ISSUE-04**

Lotin tilini farmakologik terminologiyani o'qitishga integratsiya qilish sezilarli ijobiy natijalarni ko'rsatdi: Bilimlarning o'zlashtirilishi: Yakuniy test (post-test) natijalari boshlang'ich test (pre-test) bilan solishtirilganda talabalar tomonidan dori nomlari, kimyoviy birikmalar va tibbiy terminlarni tushunish darajasi 25% ga oshganini ko'rsatdi. Terminlarni eslab qolish: Talabalar lotin ildizlariga asoslangan farmakologik terminlarni uzoq muddatli xotirada yaxshiroq saqlab qoldilar. Portfolio ishlari 88% hollarda to'g'ri ta'riflar, misollar va imlo aniqligini namoyon etdi. Analitik ko'nikmalar: Talabalar lotin ildizlari, prefiks va suffikslarni aniqlash orqali notanish terminlarni mustaqil tahlil qila oldilar. Bu esa ularning tanqidiy fikrlash va muammo yechish qobiliyatlarini rivojlantirdi. Faollik va motivatsiya: So'rovnomalar natijalariga ko'ra, talabalarning 80% i lotin tiliga asoslangan o'qitish joriy etilganda farmakologik terminlarni o'rganishga nisbatan ishonchi va qiziqishi oshganini bildirdi. Dars kuzatuvlari ham talabalarning faol ishtiroki va muhokamalardagi faolligi ortganini tasdiqladi. Kasbiy kompetensiya: Talabalar lotin tilini bilish ilmiy adabiyotlarni tushunishni osonlashtirganini va farmatsiya amaliyotida xalqaro muloqotga tayyorgarlikni kuchaytirganini ta'kidladilar. Sifat tahlili natijalari shuni ko'rsatdiki, portfolio topshiriqlari talabalarni lingvistik bilimlarni farmakologik mazmun bilan bog'lashga undab, chuqurroq tushunish va mustaqil o'rganishni rivojlantiradi.

Muhokama

Olingan natijalar lotin tilining farmakologik terminologiyani o'qitishda muhim ahamiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi. Lotin ildizlari, prefiks va suffikslarni tushunish orqali talabalar murakkab dori nomlari va tibbiy terminlarni tizimli ravishda tahlil qila oladilar. Bu esa nafaqat tushunishni, balki ularni uzoq muddat eslab qolishni ham yaxshilaydi hamda kasbiy faoliyat uchun zarur bo'lgan analitik va lingvistik ko'nikmalarni rivojlantiradi. Lotin tilini o'quv dasturiga integratsiya qilish talabalarning mustaqil o'rganish qobiliyatini ham oshiradi. Portfolio topshiriqlari orqali talabalar terminlarni izlash, tizimlashtirish va tahlil qilishga o'rganadilar, bu esa faol o'qitish va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi. Shuningdek, lotin tilini o'rganish turli tillar o'rtasidagi bog'liqlikni mustahkamlab, talabalarga ingliz tilidagi ilmiy adabiyotlar bilan samarali ishlash imkonini beradi. Tadqiqot davomida ayrim qiyinchiliklar ham kuzatildi. Jumladan, lotin tiliga ilgari duch kelmagan talabalar uchun dastlabki bosqichda o'zlashtirish qiyin bo'ldi hamda lotin tiliga oid o'quv resurslarining cheklanganligi muammo tug'dirdi. Biroq, bosqichma-bosqich o'qitish (scaffolding), metodik qo'llab-quvvatlash va interaktiv mashg'ulotlar bu qiyinchiliklarni sezilarli darajada kamaytirdi va barcha talabalar uchun o'quv jarayonini samarali tashkil etishga imkon berdi.

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
VOLUME-3, ISSUE-04**

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, lotin tilini farmakologik terminologiyani o'qitishga integratsiya qilish talabalar bilimini chuqurlashtirish, eslab qolish darajasini oshirish va analitik ko'nikmalarni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, lotin ildizlari, prefiks va suffikslarni bilish farmatsiya talabalari uchun murakkab dori nomlari va tibbiy terminlarni mustaqil tahlil qilish imkonini yaratadi hamda chuqur tushunishni ta'minlaydi. Portfolio asosidagi topshiriqlar esa talabalar mustaqilligini, motivatsiyasini va tanqidiy fikrlashini rivojlantirib, ularni o'quv jarayoniga faol jalb etadi va kasbiy vaziyatlarda bilimlarini qo'llashga yordam beradi. Lotin tilini o'rganish, shuningdek, talabalarning lingvistik kompetensiyasini mustahkamlab, ilmiy adabiyotlar bilan ishlash va xalqaro sog'liqni saqlash muhitida samarali muloqot qilish uchun zarur ko'nikmalarni shakllantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Nasirova, N. M. Pharmacology and Latin: Foundations for Terminology. Tashkent: Pharmaceutical Press, 2018.
2. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). Science Education for Sustainable Development. Paris: UNESCO, 2017.
3. Raghavan, S. Medical Latin and Pharmacy Education. New York: Springer, 2015.
4. Evans, J. & Simpson, A. Teaching Scientific Terminology in Higher Education. London: Routledge, 2014.
5. Brown, H. D. Principles of Language Learning and Teaching (6th ed.). Pearson, 2014.
6. Lenz, C. Latin in Medical Terminology: A Practical Guide for Students. Berlin: De Gruyter, 2016.
7. Tomlinson, B. Materials Development in Language Teaching (2nd ed.). Cambridge University Press, 2013.
8. Gardner, H. Frames of Mind: Theory of Multiple Intelligences. New York: Basic Books, 2011.
9. Leontiev, A. N. Activity, Consciousness, and Personality. Moscow: Progress, 1975.
10. Vygotsky, L. S. Thought and Language. Cambridge, MA: MIT Press, 1986.